

Nr 14

Utbildningsutskottets betänkande med anledning av motioner om tilläggsdirektiv till betygsutredningen m. m.

Motionerna

1974: 225 av fru Rönnung (s) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om sådana kvoteringsbestämmelser i kompetenskungörelsens 7 § som innebär att sökande till vidare utbildning får tillgodoräkna sig det betyg som för honom är det fördelaktigaste,

1974: 751 av herr Johansson i Holmgården m. fl. (c) i vad avser hemställan att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att yrkesinriktad lantbrukspraktik skall motsvara en medelbetygshöjning om 0,04 poäng per arbetad månad vid urvalet av sökande till jordbrukslinjen inom gymnasieskolans tvååriga lantbruksutbildning (yrkandet 1),

1974: 752 av herrar Johansson i Skärstad (c) och Raneskog (c) i vad avser hemställan att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad som i motionen anförts om tilläggsdirektiv till betygsutredningen rörande bl. a. ett betyg i ordning innefattande dels frågan om normalbetyg, dels möjligheten för eleven att få såväl högre som lägre betyg (yrkandet 3),

1974: 758 av herr Nordin m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär

1. prövning av skolstadgans bestämmelser angående läsårets indelning i terminer,
2. att, i vad rör årskurserna 8 och 9 i grundskolan, utfärdandet av terminsbetyg ersätts av mittläsårsbetyg,

1974: 1028 av herr Bohman m. fl. (m) i vad avser hemställan att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t

1. uttalar att betygsutredningen bör arbeta så snabbt, att nästa års riksdag får ta ställning till ett nytt betygssystem (yrkandet 5),
2. anhåller att vad som i motionen anförts om reglerna för urvalet av studerande till högskoleutbildning överlämnas till kompetenskommittén för beaktande (yrkandet 9),

1974: 1029 av herr Boo (c) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär förslag till nya bestämmelser angående särskild prövning

i gymnasieskolan med innebörd att sådan prövning skall omfatta alla ämnen enligt gymnasieskolans läroplan,

1974: 1033 av fröken Eliasson m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om att betygsutredningen skall ges i uppdrag att utreda och framlägga förslag om hur betygen skall ersättas och kompletteras med andra informationsformer i enlighet med vad som anförts i motionen,

1974: 1038 av fru Fredrikson m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär

1. att yrkesinriktad lantbrukspraktik värderas högre än för närvarande vid urvalet bland sökande till jordbrukslinjen inom gymnasieskolans tvååriga lantbruksutbildning,

2. att vid fastställande av ändrade intagningsregler beaktas vad som i motionen anförts beträffande den fria kvoten,

1974: 1053 av herr Nordin m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att de i motionen anförda synpunkterna om praktikens meritvärde skall överlämnas till betygsutredningen för beaktande,

1974: 1367 av fröken Eliasson (c) och fru Fredgardh (c) vari hemställs att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna

1. att för all sjukvårdsutbildning bör praktik inom det tilltänkta yrkesområdet värderas med 0,06 poäng per månad under maximalt 36 månader godkänd praktik,

2. att allmän arbetslivserfarenhet i poäng sätts till 0,02 poäng per månad under maximalt 36 månader,

3. att den fria kvoten till samtliga sjukvårdsutbildningar inte bör understiga 20 procent av platserna,

4. att uttagningen bland sökande till den fria kvoten sker bland dem som inte klarat betygskonkurrensen men som har praktik inom det tilltänkta yrket.

Utskottet

Genom beslut den 16 februari 1973 har särskilda sakkunniga tillkallats med uppdrag att pröva frågan om betygssättningen i grundskola och gymnasieskola. Av direktiven framgår att betygssättningen tills vidare måste behållas, i första hand därför att betygen inte kan undvaras vid antagning till utbildning där antalet sökande är större än antalet utbildningsplatser.

Möjligheten att komplettera betygen med information i andra hänseenden än de rent kunskapsmätande berörs i två motioner. I motionen 1974: 752 ställs frågan om ett betyg i ordning, som förutom en normal betygsgrad även omfattar en högre och en lägre, kan vara av värde för skolans sociala fostran. Enligt

motionen 1974: 1033 är det angeläget att betygsutredningen ägnar uppmärksamhet åt spørsmålet om elev som har för avsikt att gå ut i arbetslivet skall ges rätt att begära ett omdöme som komplement till betygen. För den s. k. svagpresterande eleven anses ett positivt omdöme om den egna aktiviteten och intresseinriktningen i skolarbetet kunna tjäna som vägledning beträffande elevens möjligheter att ägna sig åt de arbetsuppgifter han eller hon eftersträvar.

Det är en uppgift för betygsutredningen att utforma det framtida betygssystemet och att överväga olika former av information mellan skola, elever, föräldrar och samhälle. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet bifall till förevarande yrkande i motionen 1974: 752 samt motionen 1974: 1033.

I motionerna 1974: 751, 1974: 1038, 1974: 1053 och 1974: 1367 yrkas att vid intagning till gymnasieskolans yrkesinriktade studievägar praktik som har anknytning till den sökta utbildningen skall ge högre meritpoäng än allmän praktik. Vidare anses att den s. k. fria kvoten bör kunna användas vid intagning till viss yrkesutbildande studieväg för elever med lång praktik inom motsvarande yrkesområde.

Betygsutredningen skall enligt sina direktiv överväga om det inom vissa utbildningar finns behov att modifiera intagningssystemet för att kunna ta in elever som har redovisat mindre goda teoretiska studieprestationer men vilka det av andra skäl är angeläget att bereda plats för i gymnasieskolans yrkesutbildande studievägar. Med hänvisning till utredningens direktiv avstyrker utskottet bifall till motionerna 1974: 751, yrkandet 1, 1974: 1038, 1974: 1053 och 1974: 1367.

Enligt motionen 1974: 225 får tillämpningen av den proportionella kvoteringsmetoden inom grundskolans kompetensområde vissa negativa konsekvenser, eftersom vissa elever på grund av tillämpningsbestämmelserna av taktiska skäl avbryter en värdefull gymnasieutbildning. En ändring av bestämmelserna anses böra komma till stånd.

Denna fråga har behandlats av 1971, 1972 och 1973 års riksdagar. Med anledning av ett motionsvis framfört yrkande gav riksdagen på förslag av utbildningsutskottet Kungl. Maj:t till känna att allvarliga ansträngningar bör göras för att rätta till icke önskvärda effekter av gällande kvoteringsbestämmelser inom grundskolans kompetensområde (mot. 1972:1144, UbU 1972: 31, rskr 1972: 240). Enligt direktiven har betygsutredningen att såsom en speciell fråga beakta utbildningsutskottets nämnda uttalande. Med anledning härav påkallar inte motionen 1974: 225 någon riksdagens åtgärd.

Enligt motionen 1974: 758 bör höstterminsbetyg i årskurserna 8 och 9 inte ges i december utan i slutet av januari. Nuvarande indelning av läsåret i terminer anses böra omprövas.

Frågan om läsårets terminsindelning har behandlats i betänkandet Skolans arbetstider (SOU 1967: 14) av skolarbetsutredningen. Enligt utredningen bör utvecklingen mot ett odelat läsår främjas men beteckningen termin bibehållas som benämning på läsårets båda genom jul-ferierna åtskilda perioder. Antalet betygstillfällen på grundskolans hög-stadium är en fråga som betygsutredningen skall behandla. Med hän-visning till de av skolarbetsutredningen framförda synpunkterna och till de direktiv som betygsutredningen fått avstyrker utskottet bifall till motionen 1974: 758.

Beträffande yrkandet i motionen 1974: 1028 om att riksdagen skall uttala att betygsutredningen bör arbeta skyndsamt så att 1975 års riksdag kan ta ställning till förslag om ett nytt betygssystem hänvisar utskottet till den i 1974 års riksdagsberättelse redovisade tid-planen för utredningen och avstyrker därmed motionen 1974: 1028 yrkandet 5.

Enligt 9 kap. 61 § skolstadgan (1971: 235) har den som ej genomgått gymnasieskolan rätt att undergå särskild prövning, om ej annat följer av bestämmelse som skolöverstyrelsen meddelar för visst ämne. Av överstyrelsens tillämpningsanvisningar framgår att särskild prövning inte kan avläggas i ämne som innehåller undervisning i arbetsteknik eller annan undervisning med samma syfte. I motionen 1974: 1029 hävdas att detta står i klar motsatsställning till de allmänna jämlikhetsideal som präglar det svenska skolsystemet, varför en ändring begärs. Utskottet har med anledning av yrkandet inhämtat följande.

De ämnen som är undantagna från särskild prövning är huvudsakligen s. k. blockämnena på beklädnadsteknisk, bygg- och anläggnings-teknisk m. fl. linjer, men också sådana ämnen som vårdpraktik och barnavårdspraktik på vårdlinjen och dessutom på jordbrukslinjen ämnen animalieproduktion, växtodling samt lantbruksmaskiner och byggnadsunderhåll. De nämnda blockämnena omfattar i allmänhet i den första årskursen 27 veckotimmar och i den andra årskursen 32 veckotimmar.

Att i ämnen av denna typ anordna en prövning som är jämförbar med prövningen i teoretiska ämnen stöter på betydande praktiska svårigheter. En person som skulle pröva i exempelvis ämnet träteknik på tvåårig träteknisk linje måste praktiskt visa att han eller hon kan såga med olika sågtyper, hyvla i planhyvel och i listhyvel, fräsa i fräsmaskin, limma, fanera och sammansätta med allt vad det innebär av montering av olika förbindningar som sinkning, tappning, gradning och notning m. m. Vidare måste kunnandet i fråga om ytbehandling prövas. Inom ämnet vårdpraktik på tvåårig vårdlinje skall enligt läroplanen varje elev vid utförandet av arbetsuppgifter praktiskt tillämpa teoretiskt in-

hämtade kunskaper och visa att han eller hon rätt uppfattar en sjuk människas reaktioner på grund av en sjukdom. Att bedöma en provande utan att ha sett att vederbörande kan ta hand om en patient i olika situationer är svårt. I ämnet växtodling på tvåårig jordbrukslinje skall en elev inte bara ha kunskaper i lantbruksbiologi — tillväxtfaktorer, växtfysiologi, växtförökning, ärftlighetslära, växtsystematik, zoologi, marklära — utan han eller hon skall därtill kunna utföra arbeten från sådd till skörd samt arbeten i samband med konservering och lagring. Eleven skall kunna utföra plöjning och vidta övriga bearbetningsåtgärder vid höstbruk, vårbruk och trädesbruk. Även i detta fall är svårigheterna att verkställa särskild prövning — i en form som förtjänar namnet prövning — uppenbara.

Med hänvisning till de praktiska svårigheterna att pröva en persons yrkeskunnande inom ett yrkesområde avstyrker utskottet bifall till motionen 1974: 1029.

Frågan om vissa riktlinjer för en reformering av reglerna om behörighet, urval m. m. för tillträde till högre utbildning behandlades av 1972 års riksdag med anledning av Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1972: 84. I denna angavs att fortsatt planerings- och utredningsarbete var nödvändigt bl. a. i fråga om de särskilda förkunskapskraven. I enlighet med Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallades den 30 juni 1972 sakkunniga för fortsatt utredningsarbete om gymnasieskolans kompetensvärde, kompetenskommittén. Av direktiven för kommittén framgår att till grund för utredningsarbetet skall ligga vad som anförts i propositionen 1972: 84 samt riksdagens uttalanden i anslutning härtill. Huvuduppgiften för de sakkunniga anges vara att på grundval av statsmakternas beslut lägga fram förslag om särskilda förkunskapskrav, om urvalsregler samt om organisationen av antagningen och därmed sammanhängande problem.

I motionen 1974: 1028 ges vissa synpunkter på regler för urval till högskoleutbildning vilka anses böra överlämnas till kompetenskommittén för beaktande. Det föreslås bl. a. en generell lägsta betygsgräns för de särskilda förkunskapskraven, studielämplighetsprovskvotering, tillgodoräknande av i första hand sådan arbetslivserfarenhet som har anknytning till den sökta utbildningen och s. k. viktning av betyg vid ansökan till vissa utbildningar. Studielämplighetsprov som individuellt urvalsinstrument anses också kunna användas försöksvis.

Det är kompetenskommitténs uppgift att lägga fram förslag om särskilda förkunskapskrav, urvalsregler och organisationen av antagningen. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet bifall till ifrågasvarande yrkande i motionen 1974: 1028.

Åberopande det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen beträffande betyg i ordning avslår motionen 1974: 752 yrkandet 3,
2. att riksdagen avslår motionen 1974: 1033,
3. att riksdagen beträffande urvalet av sökande till jordbrukslinjen avslår motionen 1974: 751 yrkandet 1,
4. att riksdagen avslår motionen 1974: 1038,
5. att riksdagen avslår motionen 1974: 1053,
6. att riksdagen avslår motionen 1974: 1367,
7. att riksdagen avslår motionen 1974: 225,
8. att riksdagen avslår motionen 1974: 758,
9. att riksdagen beträffande förslag om ett nytt betygssystem avslår motionen 1028 yrkandet 5,
10. att riksdagen avslår motionen 1974: 1029,
11. att riksdagen beträffande regler för urval till högskoleutbildning avslår motionen 1974: 1028 yrkandet 9.

Stockholm den 2 april 1974

På utbildningsutskottets vägnar
STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Alemyr (s), Larsson i Staffanstorps (c), Jönsson i Arlöv (s), Wiklund (s), Gustafsson i Barckarby (s), fru Gradin (s), herr Johansson i Skärstad (c), fru Dahl (s), fru Sundberg (m), herr Sundgren (s), fru Lantz (vpk), fröken Rogestam (c), herr Nyhage (m), fru Ekelund (c) och herr Wikström (fp).

Reservationer

1. beträffande *tidpunkten för riksdagens ställningstagande till förslag om ett nytt betygssystem* av fru Sundberg (m) och herr Nyhage (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 4 som börjar med »Beträffande yrkandet» och slutar med »yrkandet 5» bort ha följande lydelse:

Enligt motionen 1974: 1028 är det angeläget att betygsutredningen arbetar skyndsamt så att 1975 års riksdag kan ta ställning till förslag om ett nytt betygssystem. Utskottet delar motionärernas uppfattning. Riksdagen bör därför som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört beträffande tidpunkten för riksdagens ställningstagande till förslag om ett nytt betygssystem.

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. att riksdagen med bifall till motionen 1974: 1028 yrkandet 5 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört beträffande tidpunkten för riksdagens ställningstagande till förslag om ett nytt betygssystem,

2. beträffande *regler för urval till högskoleutbildning* av fru Sundberg (m) och herr Nyhage (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med »Det är» och slutar med »motionen 1974: 1028» bort ha följande lydelse:

I motionen 1974: 1028 har enligt utskottets mening angetts riktlinjer för urval m. m. för tillträde till högre utbildning som främjar en ändamålsenlig lösning av en rad urvalsfrågor. Utskottet föreslår att riksdagen ger Kungl. Maj:t till känna att kompetenskommitténs fortsatta arbete bör grundas på i motionen 1974: 1028 förordade riktlinjer beträffande regler för urval till högskoleutbildning.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. att riksdagen med bifall till motionen 1974: 1028 yrkandet 9 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört beträffande riktlinjer för kompetenskommitténs arbete.

